

1. Apostolstwo świeckich na polu turystyki

Dokumenty dotyczące duszpasterstwa turystycznego wskazują na istotną rolę świeckich katolików. Nadzwyczajny Synod Biskupów, odbyty w 1985 roku, wzywał świeckich, by przepajali ten świat „światłem i życiem Chrystusa”. Pośród rozmaitych obszarów, w których winni oni spełniać swe zadanie, synod wymienił imiennie wolny czas¹. Zaangażowanie katolików przejawia się zarówno w dawaniu chrześcijańskiego świadectwa, jak i czynnej współpracy w różnych dziedzinach „apostolstwa turystycznego”². Cytowane *Wskazania ogólne* wymieniają kilka przesłanek dla owego zaangażowania. Chrześcijańskie powołanie, rodzące się poprzez fakt Chrztu św., obliguje świeckich, by uświęcali doczesną rzeczywistość. Powinni oni przepajać Bożym duchem ludzkie myślenie, ustawy i zwyczaje. Ich zadaniem jest chrześcijańskie urabianie środowisk związanych z turystyką oraz dawanie ewangelicznego świadectwa w świecie turystyki³.

Włączeni do tego samego Kościoła, są świeccy współuczestnikami jego pasterkiej misji. Wskazano tu na Sobór Watykański II, który w wielu miejscach wzywa ludzi świeckich, by podejmowali oni współpracę z duszpasterzami. Jego wypowiedzi zachęcają świeckich do wrażliwości na sprawy Kościoła, by byli oni „gotowi zawsze na wezwanie swego pasterza, zaangażować się w sprawy diecezjalne” (DA 10). Bez współdziałania laikatu z hierarchią „Kościół nie jest na prawdę ugruntowany, nie żyje w pełni, ani też nie jest doskonałym znakiem Chrystusa wśród ludzi” (DM 21)⁴.

Świeccy żyjąc w świecie bliżsi są spraw turystyki. Posiadają oni lepszą znajomość tej dziedziny życia: organizacji i problemów turystyki. Toteż mają więcej okazji do apostolstwa na tym polu i mogą czynić to z większą kompetencją. Jak wyraża się soborowy Dekret *Apostolicam actuositatem*: „Tutaj w środowisku... rozrywki czy spotkań towarzyskich mają odpowiedniejszą sposobność wspomaga-

nia braci” (DA 13)⁵. W myśl tego samego dokumentu świeccy winni oddać na usługi Kościoła swoją wiedzę fachową, by w ten sposób usprawnić pracę duszpasterską (DA 10).

Współdziałanie na terenie duszpasterstwa turystycznego przejawia się przez czynny udział świeckich w radach parafialnych działających w miejscowościach turystycznych, bądź innych zespołach pracujących na jego rzecz. Ich zaangażowanie ma przekraczać lokalne środowiska i obejmować teren międzyparafialny, międzydiecezjalny oraz międzynarodowy. We współczesnych czasach nasila się ruch ludnościowy. W związku z tym narastają współzależności między ludźmi różnych regionów (por. DA 10). Istotne miejsce w tym procesie zajmuje turystyka. Stąd też zalecono, by włączać osoby świeckie do struktur duszpasterstwa turystycznego na szczeblu krajowym bądź diecezjalnym. Mogą tam pełnić rolę współpracowników delegatów duszpasterstwa, członków odpowiednich komisji bądź ekspertów⁶.

Jako żyjący w świecie, świeccy katolicy, włączają się do istniejących licznych organizacji i towarzystw turystycznych. Podejmują się kierowniczych ról w rozmaitych sektorach turystyki, wnosząc wszędzie chrześcijańskie wartości i ewangeliczne zasady życia. Poprzez udział w tychże organizacjach mają oni wiele okazji, by rozpowszechniać znajomość pozytywnych walorów turystyki ukazując ich ścisły związek z chrześcijaństwem.

Niemalą rolę mają świeccy do spełnienia na polu organizacji samej turystyki, zwłaszcza kształtowania odpowiedniego ustawodawstwa. Przepisy regulujące tę dziedzinę ludzkiego życia, wnosząc odpowiednie zabezpieczenia i nakładając zobowiązania, w znaczny sposób mogą przyczynić się do respektowania ogólnoludzkich i chrześcijańskich zasad. Wymieńmy kilka przykładów: zapis o prawie uczestnictwa dzieci i młodzieży w praktykach religijnych podczas zbiorowego wypoczynku organizowanego przez publiczne instytucje, wymogi etyczne stawiane przy weryfikacji animatorów turystyki (przewodników, organizatorów), uwzględnienie etycznej problematyki w programach wychowania poprzez turystykę⁷, zabezpieczenie należnych praw pracowników turystyki (dzień świąteczny, odpowiednie ramy cza-

¹ *Schlussdokument der 2.auserordentlichen Bischofssynode*, 10 Dezember 1985, w: *Der Apostolische Stuhl. Vollständige Dokumentation*, Köln und Libreria Editrice Vaticana, 1985, s.1869, n.4.

² WDT II,6 (numer w całości poświęcony jest aktywności świeckich, poniżej odwołujemy się do różnych jego akapitów); por. cyt. *Postulaty I Międzynarodowego Kongresu...*, s.310, n. 6e.

³ WDT przytaczają tu KDK 43, KK 7 i 9 oraz DWCH 2.

⁴ Tekst ten przytaczają *Wskazania Ogólne dla duszpasterstwa turystycznego*; wskazują tu ponadto DM 41 oraz DB 30.

⁵ WDT, nawiązując do *Dekretu o apostolstwie świeckich* wyrażają się następująco: „świeccy w zakresie wczasów bardziej nadają się do wspomaganie braci”.

⁶ WDT I,2; II,3,B; por. DB 27.

⁷ Np. wnioski z Kongresu Turystyki Polskiej domagają się uchwalenia „Deklaracji o potrzebie etyki w turystyce” (*Turystyka szansą rozwoju kraju, Materiały podstawowe*, Warszawa, 6-8 listopada 1995, s.178).

sowe pracy, godziwe wynagrodzenie itp.), wypracowywanie praw chroniących zabytki kultury i przyrodę⁸.

Równocześnie świeccy sami starają się korzystać dobrze z czasów, wnosząc w swoje osobiste życie oraz życie swoich rodzin chrześcijańskie wartości. W myśl Soboru Watykańskiego II są oni „powołani i przygotowani do tego, aby rodziły się w nich zawsze coraz obfitsze owoce Ducha”. Wszystkie ich apostolskie przedsięwzięcia a także „wypoczynek ducha i ciała... stają się duchowymi ofiarami, miłymi Bogu przez Jezusa Chrystusa” (KK 34). Chrześcijanie dają świadectwo Ewangelii, zarówno jako przybysze wobec miejscowej ludności, jako współwędrowcy turystycznych szlaków, jak i gospodarze wobec przyjmowanych gości.

1.1. Zrzeszenia katolików

Znamienną apostolską rolę na polu turystyki mają do odegrania zrzeszenia katolików świeckich. *Wskazania ogólne dla duszpasterstwa turystycznego* przypominają, iż wszystkie te wspólnoty, zainteresowane turystyką, są prawdziwymi nośnikami zbawczej misji Kościoła, która dotyczy także świata turystyki. Sprawiają one, iż świat ten zostaje doskonale przeniknięty chrześcijańskimi wartościami⁹.

Zrzeszenia katolików świeckich stają się miejscem formacji do turystyki uwzględniającej chrześcijańskie walory. Niekiedy uzupełniają niedostatki kościelnej działalności parafii lub diecezji na tym polu¹⁰. Znaczącą rolę apostolską pełnią one wobec grup zawodowych związanych z turystyką¹¹. Dla duszpasterstwa turystycznego stanowią istotne wsparcie w podejmowanych inicjatywach. Rozpoznając środowisko, wprowadzają duszpasterzy w problemy turystyki, niejednokrotnie torując drogę dla ich poczynań.

Szczególnym zadaniem tych stowarzyszeń jest wypracowywanie modeli chrześcijańskiej turystyki i animowanie różnych jej form¹². W świecie przynoszącym

rozmaite propozycje wolnego czasu konieczne jest zaprezentowanie chrześcijańskiej oferty jego spędzania. Współczesny świat przynosi coraz większe bogactwo propozycji wypełniania wolnego czasu. Nie wszystkie jednak cieszą się odpowiednim poziomem a niekiedy wprost przeczą podstawowym moralnym zasadom chrześcijaństwa. Wiele osób żyje pod silną ich presją. Niekiedy nie zdają sobie sprawy, iż mogą istnieć bogatsze, bardziej wartościowe sposoby wykorzystania wolnego czasu. Toteż nie bez znaczenia jest opracowywanie konkretnych wzorcowych projektów, uwzględniających ewangeliczny porządek wartości. Ich atrakcją powinno być wewnętrzne piękno i bogactwo, zachęcające do wznoszenia się ku wartościom wyższym, zdolnym trwale ubogacić człowieka. W pewnych wypadkach rodzi się wprost potrzeba przeciwstawienia się popularnym acz złym modelom wolnego czasu. Celem katolickich stowarzyszeń jest bardziej niż konstruowanie teoretycznych projektów, inicjowanie konkretnych akcji. Tą drogą praktycznie ukazują one jak łączyć chrześcijańskie zasady i wartości z codziennym życiem. Do tego typu działań należy np. organizacja turystyki religijnej i społecznej, inicjowanie pielgrzymek, urządzanie imprez chrześcijańskiej kultury, prowadzenie informacji i wydawanie materiałów służących turystyce religijnej oraz wiele innych tym podobnych. Cenne inicjatywy mogą one wnieść w akcjach na rzecz podnoszenia kultury turystyki, popierania ochrony przyrody bądź zachowania chrześcijańskich zabytków. Do ważnych zadań katolickich stowarzyszeń należy tworzenie zaplecza materialnego, np. domów rekolekcyjnych, hospicjów, urządzeń sportowych. Od nich należałoby oczekiwać jednoczenia inicjatyw rozmaitych środowisk na polu turystyki, jak również skutecznego oddziaływania na rządzących celem kształtowania prawidłowej polityki w tej dziedzinie.

Szczególnym zadaniem katolickich ugrupowań jest tworzenie środowisk, które realizują chrześcijańskie modele w turystyce. Istotne znaczenie ma tu element wspólnego świadectwa, zdolnego skutecznie oddziaływać na świat turystyki a szczególnie przeciwstawiać się negatywnym zjawiskom. IV Światowy Kongres Duszpasterstwa Turystycznego mówił o potrzebie dania alternatywy wobec masowej turystyki, która byłaby „prawdziwym środkiem rozwoju”¹³. Działanie grupowe ma większą szansę skupienia znacznie większych środków materialnych, które ułatwiają propagowanie idei (np. własne ośrodki czasowe, możliwość wydawania periodyków, dostępność do mediów masowych).

Rolą katolickich zrzeszeń jest spieszenie z pomocą osobom uboższym bądź nie posiadającym dostatecznych środków i możliwości dla skorzystania z dobrodziejstw

⁸ To właśnie w dużej mierze wysiłkom miłośników turystyki zawdzięcza się powstanie ustawodawstwa odnośnie ochrony zabytków materialnych, rezerwatów i parków przyrody.

⁹ II,3,B.

¹⁰ Dokument kończący II Światowy Kongres: *Documento finale*, w: *On The Move* 9(1979) z.28, s.145.

¹¹ Tamże, s.148.

¹² *List Pastorski Episkopatu Polski o chrześcijańskich walorach turystyki*, Warszawa 16-18 marca 1995r., n.5.

¹³ *Schlußklärung*, w: PI XXIV, 1991, s.60, n.18.

wolnego czasu¹⁴. Chodzi tu przede wszystkim o rodziny wielodzietne, osoby chore i niepełnosprawne, samotne i w podeszłym wieku, dzieci i młodzież, które nie mają okazji spędzać wakacji z rodziną bądź innymi zorganizowanymi grupami. Otwierają się na tym polu rozmaite rozwiązania, np. tanie wycieczki, pielgrzymki, wczasorekolekcje, wczasy rodzinne, wczasy dla chorych i starszych, kolonie, półkolonie i obozy dla dzieci i młodzieży.

Możliwe są rozmaite katolickie formy zrzeszeń. Niektóre z nich przyjmują zaangażowanie w świecie turystyki jako pierwszoplanowe zadanie. Inne traktują tę działalność jako jedno z dodatkowych pól swojego zainteresowania.

W szeregu krajach istnieją bogate doświadczenia w tym względzie. Wymieńmy kilka przykładów z terenu Niemiec¹⁵. Istnieje tam Komitet centralny niemieckich katolików - krąg roboczy „wolny czas” w Bonn¹⁶, Katolicka robocza-wspólnota wolny czas i turystyka¹⁷, Katolicki krąg roboczy wczasów rodzinnych¹⁸, Katolicka krajowa wspólnota robocza ds. wypoczynku młodzieży¹⁹. Przy tej okazji nadmienimy dwie inne instytucje kościelne będące w dużej mierze dziedziną działania świeckich katolików. Przy niemieckim episkopacie istnieje Katholisches Auslandssekretariat w Bonn²⁰, zajmujący się między innymi dziedziną turystyki. W Neustift k.Brixen (Południowy Tyrol), w 1970 roku, założono turystyczne centrum. Jego zadaniem są studia problemów duszpasterstwa turystycznego, gromadzenie dokumentacji, organizacja kursów i seminariów z tej dziedziny. Wydaje ono perio-

dyk *Neustifter Dokumentationen*. Nabrało ono dziś międzynarodowego znaczenia²¹.

W Polsce, po długiej przerwie powojennej, w ostatnich kilkunastu latach odradzają się dopiero i tworzą załączki nowych katolickich organizacji działających na polu wolnego czasu i turystyki. Tu można nadmienić katolickie biura pielgrzymkowe, parafialne koła PTTK, grupy katolickich przewodników. Działają też takie organizacje jak Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”, Katolickie Stowarzyszenie Sportowe²², Salezjańska Organizacja Sportowa²³. W parafiach tworzy się katolickie centra (wzgl. domy) kultury.

Należałoby postulować tworzenie nowych katolickich zrzeszeń o szerszym zasięgu: klubów bądź kół turystycznych i przewodnickich oraz klubów zajmujących się organizacją wolnego czasu i rozrywki. Mogą one istnieć jako samodzielne katolickie zrzeszenia, bądź też włączać się do istniejących już świeckich stowarzyszeń na zasadzie sekcji lub federacji z nimi. Ważnym elementem jest uzyskanie przez tego typu organizacje osobowości prawnej cywilnej i kościelnej. Turystyka jest faktem społecznym i jako taka posiada rozmaite powiązania z publicznym życiem. Statut prawny organizacji zabezpiecza jej działalność oraz ułatwia wystąpienia na publicznym forum. Pomaga również w gromadzeniu koniecznych środków materialnych²⁴.

Wiele katolickich grup, zwłaszcza młodzieżowych, korzysta z dobrodziejstw turystyki, jako znaczącego wychowawczego środka. Widzą w niej drogę kształtowania charakteru, umacniania międzyludzkiej wspólnoty, narzędzie poznania chrześcijańskiej kultury i historii Kościoła (wycieczki poznawcze), szczególnego rodzaju pomoc w wychowaniu do modlitwy (modlitwa na tle przyrody) itp²⁵.

¹⁴ Por. cyt. *Documento finale*, s.141.; cyt. *List Pasterski Episkopatu Polski o chrześcijańskich walorach turystyki*, n.5; por. KKK 2166.

¹⁵ Listę kilkudziesięciu organizacji katolickich oraz innych wyznań, jak również świeckich stowarzyszeń ściśle współpracujących z Kościołem, zajmujących się studiami, dokumentacją i praktyką podaje H.W.Opaschowski, *Der Freizeitbereter*, Düsseldorf 1973, s.135-139.

¹⁶ *Zentralkomitee der deutschen Katholiken - Arbeitskreis Freizeit*.

¹⁷ Por. P.Guntermann, *Katholische Arbeitsgemeinschaft Freizeit und Tourismus*, w: *Menschen unterwegs*, Frankfurt/M 1988, s.253-259.

¹⁸ Por. H.Richwien, *Katholischer Arbeitskreis für Familien-Erholung*, tamże, s.268-274.

¹⁹ Por. J.Nienhaus, *Bundesarbeitsgemeinschaft katholischer Jugendferienwerke*, tamże, s.275-281.

²⁰ Wydaje cytowane przez nas często zeszyty *Pastoral-Information*, które dokumentują wydarzenia i publikują artykuły związane m.in. z duszpasterstwem wolnego czasu.

²¹ C.Giner, *Tourismuszentrum Neustift*, w: *Menschen unterwegs*, Frankfurt/M 1988, s.260-267.

²² Por. Biuletyn *Mistrz*, nr 1, maj 1995. Zawiera statut i najistotniejsze informacje.

²³ Wydaje serię materiałów pod red. M.Barlak i Z.Dziubińskiego cytowanych w bibliografii niniejszej pracy.

²⁴ Stowarzyszenia cywilnie zarejestrowane mogą np. starać się o dofinansowanie działalności z publicznych środków, łatwiej uzyskać im wsparcie od sponsorów, wobec władz publicznych. Łatwiej im jest występować z inicjatywami dotyczącymi sektora turystycznego. Co jest ważne w wypadku turystyki, łatwiej mogą uzyskać ubezpieczenia.

²⁵ Por. np. F.Błachnicki, *Oaza Nowego Życia I stopnia. Podręcznik dla moderatorów i animatorów*, wyd.4, 1977, cz.A, s. 54-57 i 71-72; *Ecclesia Mater - Mater Ecclesiae. Podręcznik Oazy Nowego Życia III stopnia*, cz.A - ogólna, Światło-Życie 1981, s.12-13.

3. Duszpasterstwo wśród pracowników turystyki

Dokumenty traktujące o duszpasterstwie turystycznym wymieniają rozmaite kategorie osób, które winny zostać objęte pastoralną troską. Lista ta jest ciągle otwarta. Stały rozwój gałęzi turystyki nie pozwala skompletować jej do końca. Rozwija ją dokument kończący II Światowy Kongres Duszpasterstwa Turystycznego. I tak należą do nich pracownicy przemysłu turystycznego, osoby odpowiedzialne we władzach centralnych i lokalnych za turystykę, jak też wolontariusze i osoby angażujące się w turystykę społecznie. Wyszczególniono między innymi dyrektorów przedsiębiorstw zajmujących się turystyką, współpracowników służb turystycznych, właścicieli hoteli, restauracji i ich personel, kierowników rozmaitych stowarzyszeń turystycznych, personel agencji i biur turystycznych, przewodników i instruktorów turystyki oraz centrów sportowych, opiekunów grup kolonijnych dzieci i młodzieży, pomocników pielgrzymek, pomocników pierwszej pomocy lekarskiej, pracowników transportu lądowego, wodnego i powietrznego, obsługę zakładów kąpielowych. Do spisu dołączono publicystów, pracowników reklamy, profesorów uniwersytetów i szkół zajmujących się turystyką, a także członków grup muzycznych i artystów estradowych²⁶. Jak widać posłużono się szeroką definicją turystyki. W efekcie pozwoliło to włączyć do egzemplifikacji bardzo szerokie grono. Można uzupełnić nieco szeroką już listę, wyszczególniając członków aktywnie zaangażowanych w towarzystwach turystycznych (górkich, alpinistycznych, motorowych, rowerowych, wodnych), ratowników związanych z turystyką (górkich bądź wodnych), pracowników schronisk, kempingów i innych tego typu obiektów, obsługę kolejek górskich i wyciągów narciarskich, osoby zatrudnione w gastronomii i przemyśle pamiątkarskim pracującym dla turystyki. Nie od rzeczy jest oddzielne wymienienie wychowawców szkolnych organizujących turystykę i wolny czas dla młodzieży²⁷.

²⁶ WDT II,3,B,e; cyt. *Documento finale*, s.146, n.3; por. cyt. *Schlusserklärung*, s.58, nn.9–10. *Documento finale* wymienia pod jednym mianownikiem pracowników turystyki zajmujących się tą sprawą zawodowo jak i społecznie. Nie rozróżnia więc osób, które żyją z turystyki (czerpią zarobek) od pracujących nieodpłatnie. Rzeczywiście w wielu wypadkach ta granica jest płynna. Istotniejszym rozróżnieniem wydaje się rozróżnienie osób czynnie zaangażowanych w organizację turystyki od innych turystów, których można nazwać konsumentami. O duszpasterstwie tych ostatnich piszemy na innych miejscach.

²⁷ Por. E.Clarizio, *Christliche Ausbildung zum Tourismus*, w: PI XV, 1977, s.15.)

Tak szeroka egzemplifikacja wskazuje złożoność problemu duszpasterstwa turystycznego. Odzwierciedla się w niej interdyscyplinarność problemów turystyki. Rozmaite kategorie osób wymagają zróżnicowanych rozwiązań duszpasterskich. O konkretach decyduje sytuacja danej grupy osób. Część form duszpasterskich nabierze charakteru duszpasterstw środowisk zawodowych.

Wskazania ogólne dla duszpasterstwa turystycznego zalecają dokładne rozpoznanie sytuacji i potrzeb, zwłaszcza duchowych, pracowników turystyki²⁸. Ich duchowy stan jest często zależny od warunków i okoliczności pracy. Wielu z nich pracuje „w drodze”, jest w nieustannym ruchu, w oddaleniu od ośrodków życia religijnego. Obsługując turystyczne grupy, znajdują się oni długi czas poza stałym miejscem pobytu. Pracują w odległych schroniskach bądź ośrodkach turystycznych. Rytm pracy nie uwzględnia dni świątecznych. Ich obowiązki intensyfikują się w okresach niedziel i świąt, w związku z nasilającym się w tym czasie ruchem turystycznym. Specyfika sezonów turystycznych bądź też opieki nad grupami turystycznymi sprawia, iż w wielu wypadkach zburzony jest ich zwykły rytm odpoczynku codziennego i tygodniowego. Praca trwa w godzinach nadliczbowych, nocnych, bez dostatecznego wypoczynku i relaksu. Jej system nie zawsze liczy się z naturalnymi potrzebami organizmu. Ma to być zrekompensowane po sezonie dłuższym odpoczynkiem. Bódcem do przyjęcia tak nieraz trudnych warunków pracy jest zarobek, możliwy przede wszystkim w okresach nasilonego ruchu turystycznego.

To tylko niektóre charakterystyczne rysy pracy w turystyce. Niosą one ze sobą rozmaite konsekwencje moralne i religijne. Pracownicy turystyki nie zawsze mają możliwość uczestnictwa w życiu religijnym, w normalnym rytmie. Dla wielu z nich sama sytuacja ciągłej zmiany miejsca pobytu nie sprzyja życiu duchowemu, modlitwie bądź skupieniu się nad problemami własnej duszy. Pracując wśród turystów są oni szczególnie narażeni na wpływy ujemnych zjawisk moralnych związanych z ruchem turystycznym. Wielu z nich przebywa długi czas poza własnymi, rodzinnymi środowiskami, które wywierają presję do pewnego stopnia chroniącą przed moralnymi zagrożeniami. W obcym środowisku nacisk ten znika. Dłuższe przebywanie poza domem rodzinnym z natury swej stanowi zagrożenie dla jedności rodziny i małżeństwa. Nie od rzeczy jest uwzględnienie kwestii materialnego zysku. Nowoczesna turystyka przynosi coraz wyższe dochody i staje się dla niejednej osoby pokusą, dla której porzuca ona inne, wyższe wartości. Zespół wymienionych czynników sprawia, iż grupa

²⁸ WDT II,3,B,f.

pracowników turystyki bywa szczególnie zaniedbana religijnie i moralnie²⁹. Splot przyczyn obiektywnych i subiektywnych utrudnia wyczerpującą ocenę ich moralnej odpowiedzialności w tym względzie.

Te same przyczyny sprawiają, iż trudno jest dotrzeć do środowisk pracowników turystyki ze zwyczajną, w tradycyjnym rozumieniu, posługą duszpasterską. Nie może to jednak powodować zaniedbania i odkładania wysiłków w tym kierunku. W tym kontekście bardzo mocno brzmią biblijne wezwania skierowane do pasterzy, by poszukiwali rozproszonych i zaginionych owiec (por. Ez 34,1–16). Sytuację pracowników turystyki da się przyrównać do rozproszenia – oddalenia od zwyczajnych źródeł Słowa i Sakramentów, którego przyczyny leżą w warunkach zewnętrznych. Zagubienie moralne nie tylko jest dalszą konsekwencją sytuacji. Sprawia to, iż tracą oni chrześcijańską orientację życia, ulegają złu i w ten sposób coraz dalej odchodzą od wiary i Kościoła.

Trudna sytuacja religijno-moralna pracowników turystyki domaga się, by znaleźli oni szczególne miejsce w pastoralnej trosce Kościoła i stali się adresatami ewangelizacyjnych wysiłków³⁰. Nader słuszne jest wezwanie *Wskazań ogólnych dla duszpasterstwa turystycznego* o organizowanie rozmaitych spotkań z nimi, by uczynić ich stosunki z Kościołem częstszymi. Podczas nich otrzymają oni duchowe wsparcie ze strony Kościoła. Będzie to okazją do przepajania ich życia ewangelicznym duchem. Ich formacja, w myśl wymienionego dokumentu, ma zmierzać przede wszystkim w kierunku kształtowania świadomości odnośnie problemów moralnych związanych z turystyką oraz urabiania etyki zawodowej, w oparciu o chrześcijańskie zasady³¹. Uwzględniając kontekst charakterystycznych zagrożeń religijnych i moralnych, duszpasterstwo stara się umacniać wiarę tych osób tak, by nie tylko nie ustała, ale była zdolna stawiać czoła etycznym problemom ujawniającym się szczególnie w świecie turystyki. Ma to więc być wiara żywa, zdolna kształtować wszystkie sytuacje ich życia. Zwrócić trzeba i w tym wypadku uwagę na kształtowanie przekonania, iż wszystkie obowiązki ich życia oraz pracy są realizacją powołania danego przez Boga. Na tej drodze mają oni poszukiwać Królestwa Bożego (por. KDK 43; DA 4; ChL 59).

²⁹ Nie uczyniono w tej dziedzinie szczegółowych badań. Jednakże obserwacja autora pracy każe zauważyć w tym środowisku znaczną liczbę rozbitych małżeństw, alkoholizm i obojętność religijną. Równocześnie jednak, co jest zjawiskiem pozytywnym, ujawnia się często potrzeba odnowy życia.

³⁰ Por. cyt. *Documento finale*, s.143, n.3.

³¹ WDT II,3,B,f.

II Światowy Kongres Duszpasterstwa Turystycznego zaleca, by tworzyć wspólnoty dla osób pracujących w turystyce. Ułatwią one „eklezyjalne życie możliwe dla nich”, pomogą w mocnej moralnej formacji i będą wsparciem w rozpoznawaniu prawdziwych walorów turystyki. W momentach trudnych, gdy zostaną zagrożone ich prawa, wspólnoty te przyczynią się do obrony tychże praw³².

Duszpasterstwo pracowników turystyki winno mieć stale na uwadze formowanie wśród tej grupy osób świadomych współpracowników apostolskich. I Światowy Kongres Duszpasterstwa Turystycznego zwracał uwagę na konieczność przygotowania działaczy turystycznych: „Kościół musi troszczyć się o wychowanie specjalnych kategorii personelu (agenci, przewodnicy, kierownicy schronisk), który będzie mógł zostać animatorem w sektorach, gdzie się rozwija współczesna turystyka”³³. Celem tych zabiegów jest nie tyle przygotowywanie i szkolenie pracowników turystyki w ich zawodzie. Należy to do świeckich instytucji. Natomiast duszpasterstwo ma dążyć do takiego kształtowania pracowników turystyki, by stali się oni współodpowiedzialni za duszpasterskie inicjatywy wobec świata turystyki i aktywne wnoszenie weń ewangelicznych wartości. W tymże świecie, jak wyraził się II Światowy Kongres, mają oni „służyć prawom i interesom Kościoła” i „dostarczać turystom informacji o Kościele”³⁴. Ich pozycja w środowisku turystyki, odpowiedzialność za kształty wolnego czasu, szczególnie predestynuje do takich zadań. Działania na tym polu stają się wsparciem wysiłków duszpasterzy i prawdziwym apostolstwem.

Rozmaite są formy apostolskich oddziaływań pracowników turystyki. Posłużmy się kilkoma przykładami. Od ich postawy zależy w dużej mierze atmosfera poszanowania chrześcijańskich zasad w miejscach wypoczynku (schroniska, hotele), na trasach turystycznych (odniesienie do materialnych zabytków kultury i przyrody)³⁵. Oni mogą animować rozmaite formy religijnego i modlitewnego życia w momentach gdy nie ma duszpasterzy, zachęcić do udziału w świątecznej Mszy św., w razie zaistnienia potrzeby, skierować do duszpasterza bądź kapelana turystycznego. Oni na terenie im podległym kolportują prasę

³² Cyt. *Documento finale*, s.147.

³³ Cyt. Postulaty I Międzynarodowego Kongresu, s.309, n.5b; por. cyt. *Documento finale*, s.146.

³⁴ *Documento finale*, s.148.

³⁵ Obserwacje wykazują np., iż zdecydowana postawa kierownika obiektu turystycznego lub przewodnika grupy zapobiega pijaństwu lub aktom wandalizmu wobec przyrody.

i literaturę religijną, przekazują ogłoszenia i zaproszenia lokalnego duszpasterstwa.

Konkretnym sposobem realizacji duszpasterstwa pracowników turystyki jest wiele form znanych w innych duszpasterstwach. Dobrą okazją do ich rozwijania jest dzień wspomnienia świętego patrona³⁶, święto danej grupy osób przyjęte w świeckim kalendarzu³⁷ bądź uroczystość rocznicowa. Niekiedy organizacje turystyczne posiadają swoje własne miejsca pamiątkowe a nawet kaplice. Wokół nich mają zwyczaj organizować swoje zjazdy. Te same ośrodki mogą stać się miejscami koncentrowania duszpasterskich inicjatyw. Odpowiednim momentem jest okres Bożego Narodzenia, w którym urządza się okolicznościowy opłatek, lub czas wielkanocny (święcone). Inną formą są pielgrzymki, szczególnie do miejsc związanych ze świętymi patronami³⁸.

Tego typu spotkania są okazją do Mszy św. w intencji zebranej grupy i całego środowiska, wspólnej modlitwy i okolicznościowego słowa. Słowo to nawiązuje do okoliczności życia i pracy konkretnej grupy pracowników turystycznych, ukazując ją w chrześcijańskim świetle. Niekiedy dokonuje się poświęceń symboli (sztandarów, odznak)³⁹ bądź obiektów związanych z turystyką. Uroczystości te sprzyjają skupianiu środowiska pracowników turystyki wokół Chrystusa i Kościoła, budowaniu nie tylko ludzkich, ale chrześcijańskich więzi. Modlitwa a przede wszystkim Eucharystia uswięca ich pracę.

Inną formą są rozmaitego rodzaju rekolekcje i dni skupienia, zwłaszcza w ośrodkach zamkniętych. Służą one intensywnej formacji i religijnemu pogłębieniu

³⁶ Św. Krzysztofa – patrona kierowców (25 lipca), św. Bernarda z Menthon – patrona turystów, przewodników i ratowników górskich (16 maja lub 15 czerwca), św. Marty – patronki hotelarzy (29 lipca), bł. Piotra Jerzego Frasnattiego – patrona turystów (4 lipca), św. Franciszka – patrona ekologów i troszczących się o ochronę przyrody (4 października) itp.

³⁷ Np. Międzynarodowy Dzień Turystyki (27 września), Dzień Ratownika Górskiego (jesienią, data ruchoma).

³⁸ Np. coroczna pielgrzymka przewodników na Jasną Górę (w Wielkim Poście); miejscem czci św. Bernarda jest przełęcz Wielki Święty Bernard w Alpach (kaplica, hospicjum); we włoskim Piemencie znajduje się kilka miejsc związanych z życiem bł. Piotra Jerzego Frasnattiego.

³⁹ Por. Przemówienie Jana Pawła II w Sitten podczas poświęcenia flagi narciarzy, 17 czerwca 1984 r., w: *Der Apostolische Stuhl, Vollständige Dokumentation*, 1984, Köln und Libreria Editrice Vaticana, s.557.

niu ich uczestników. Mogą stać się szczególnie cenną formą kształtowania współpracowników duszpasterskich⁴⁰.

W wielu przypadkach, choćby ze względu na ich rozproszenie, nie da się zebrać pracowników turystyki na wspólne spotkanie. Często więc duszpasterstwo turystyczne polegać będzie na indywidualnych kontaktach duszpasterza i rozmowie z nimi: odwiedzinach w miejscu pracy (schronisko, hotel, dyżurka górskiego pogotowia, stacja wodna itp.) lub w domu. Tu znajduje konkretne zastosowanie wspomniana już wcześniej metoda „duszpasterstwa w drodze”. Duszpasterstwo pracowników turystyki w ścisłym znaczeniu skierowane jest ku katolikom. Jednakże w myśl cytowanych *Wskazań* należy „rozwijać dialog ze wszystkimi pracownikami turystycznymi, bez względu na to, jaką wyznają religię”⁴¹. Charakterystyczną cechą turystyki jest przekraczanie granic nie tylko krajów ale wyznań i religii. Stanowi ona miejsce spotkania ludzi z różnych regionów świata i różnych kultur. Duszpasterstwo zatem wchodzi w dialog ze wszystkimi ludźmi dobrej woli, współpracując w realizacji ogólnoludzkich wartości turystyki. Współpraca przyczynia się również do ograniczania na tym obszarze patologicznych zjawisk.

⁴⁰ Np. w archidiecezji przemyskiej od szeregu lat organizowane są adwentowe dni skupienia dla przewodników, w Krakowie (od 1990 r.) wielkopostne rekolekcje turystów. Z okazji wymienionej wyżej pielgrzymki przewodników na Jasną Górę odbywają się rekolekcje dla ściślejszej grupy, formujące animatorów duszpasterstwa.

⁴¹ WDT II,3,B,f.